

Список джерел:

1. Дмитренко К. А. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. / К. А. Дмитренко, М. В. Коновалова, О. П. Семиволос, С. В. Бекетова. – Х.: Основа, 2018. – 119 с.
2. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: науково-методичний посібник / за ред. І. Г. Єрмакова. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 640 с.
3. Нова українська школа: поради для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: Плетяда, 2017. – 206 с.
4. Формування ключових життєвих компетентностей у процесі профільного навчання / [упоряд. Л. Ф. Пашко, Н. Н. Корягіна, О. П. Коваленко, Л. І. Симоненко]. – Полтава: ПОІППО, 2009. – 148 с.

Список додаткової літератури для опрацювання:

1. Ісаєва О. О. Вивчення літератури в цифрову епоху: про реалії сьогодення і перспективи в майбутньому / О. О. Ісаєва // Всесвітня література в школах України. – 2016. – № 1 (415).
2. Ісаєва О. О. Вивчення літератури під час гібридної війни / О. О. Ісаєва // Зарубіжна література. – 2017. – № 21 (774).
3. Клименко Ж. В. Шкільний курс «Зарубіжна література» як чинник формування української національної ідентичності учнів // Всесвітня література в школах України. – 2016. – № 7/8.
4. Ковбасенко Ю. І. Поглиблене вивчення літератури і новітні педагогічні вимірювання / Ю. І. Ковбасенко // Вітчизняна філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення. – Вип. 5. – Черкаси, 2015.
5. Ніколенко О. М. Книжки, які рятують світ. Маркус Зузак і його роман «Книжковий злодюжка» / О. М. Ніколенко // Всесвітня література в школах України. – 2015. – № 5. – С. 3-6.
6. Ніколенко О. М. Компетентнісний підхід до викладання зарубіжної літератури / О. М. Ніколенко // Зарубіжна література. – 2016. – № 6. – С. 4-9.
7. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: навчальний посібник / Ф. М. Штейнбук. – К., 2007.

Марина Мочикіна,
*методист відділу гуманітарної освіти
Донецького облІППО*

ВІД ЗАХОПЛЕННЯ ДО ВІЛЬНОГО ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ: НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ БУТИ!

*Першочергове завдання вчителя у Новій Школі –
дати учню розуміння, де та як можна
застосувати отримані знання на практиці,
а також використати їх для вирішення
особистих проблем, досягнення високих цілей.*

Л. Гриневич

Стратегічний пріоритет освітньої політики України – формування нації, яка постійно навчається, засвоюючи одночасно демократичні цінності, розвиваючи громадянське суспільство, утверджуючи людиноцентризм в освіті. Ця глобальна стратегія має докорінно змінити, передусім, ціннісний і мотиваційний потенціал освіти, зробити її особистісно значущою для кожної людини.

Із метою визначення головних напрямків трансформації загальної середньої освіти на наступні 12 років Урядом схвалена Концепція «Нової української школи», яка має стати фундаментом реформи всієї середньої освіти.

Сучасна школа виступатиме осередком культурно-освітнього середовища, що передбачає підвищення загальної культури всіх суб'єктів

освітнього процесу та самоцінності кожної особистості, виховання на національних і загальнолюдських цінностях. Такий її статус ґрунтується не лише на здобутих людством знаннях, а й на здатності створювати нове, виявляти інноваційне мислення.

Нове освітнє середовище – це сукупність сучасних умов, засобів і технологій для комфортного навчання учнів, взаємодії та співпраці вчителів і батьків. Таке освітнє середовище буде створене не лише у стінах закладу освіти, а й усюди, де перебуває учень. У школі має утвердитися новий тип навчання – інноваційне навчання, яке, на відміну від традиційного, націленого в ос-ов-ов, на освоєння і підтримку наявних здобутків цивілізації, формує особистість, здатну вносити інноваційні зміни в сучасну культуру й середовище успішно розв'язувати проблемні ситуації, що постають як перед окремою людиною так і перед суспільством.

Це все підтверджено нормативно-правовою базою, якою мають користуватися вчителі іноземних мов у 2018-2019 навчальному році: «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року». Завданнями Програми державної мовної політики є: «розвиток мовної освіти», «Концепція національно-патристичного виховання дітей та молоді» [3]. Стратегія національно-

патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки» [8], Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [1], Концепція «Нова українська школа» [6], регіональна Програма розвитку освіти «Освіта Донеччини в європейському вимірі. 2017-2020 роки» [7].

Освітній процес здійснюватиметься за декількома Державними стандартами та типовими освітніми програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки України, перелік яких розміщений на офіційному веб-сайті [4, 5]:

- **для учнів 1 класів** – за новим Державним стандартом початкової освіти, затвердженим Постановою КМУ від 21 лютого 2018 року № 87, та «Типовою освітньою програмою», розробленою під керівництвом О. Я. Савченко» і «Типовою освітньою програмою», розробленою під керівництвом Р. Б. Шияна;

- **для учнів 2-4 класів** – за Державним стандартом початкової загальної освіти, затвердженим Постановою КМУ від 20 квітня 2011 року № 462, та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти I ступеня (початкова освіта), затвердженою наказом МОН від 20.04.2018 № 405;

- **для учнів 5-9 класів** – за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти, затвердженим Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392, та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти II ступеня (базова середня освіта), затвердженою наказом МОН від 20.04.2018 № 408;

- **для учнів 10-11 класів** – за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти, затвердженим Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392, та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта), яка затверджена наказом МОН від 20.04.2018 № 407.

Здійснюється оновлення змісту освіти, передусім у напрямку відмови від так званої енциклопедичності змісту шкільного навчання. Компетентнісний, інтегрований (міжпредметний), комунікативно-діяльнісний і особистісно зорієнтований підходи становлять методичне підґрунтя для навчання іноземної мови [2]. Відповідно до компетентнісного підходу, результатом навчання має стати сформованість ключових і предметних компетентностей. Інтегрований підхід зумовлює спрямованість освітнього процесу на комплексне сприйняття учнем світу через встановлення міжпредметних зв'язків. Комунікативно-діяльнісний підхід орієнтує організацію освітнього процесу з іноземної мови на забезпечення активно-особистісно значущої, усвідомленої комунікативної діяльності. Особистісно зорієнтований підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на плідний розвиток особистості кожного школяра.

розкриття його здібностей, побудову індивідуальної освітньої траєкторії.

Нова українська школа має на меті мотивувати дитину на успішне навчання, дослідницьке ставлення до життя, розвивати навички вчитися з різних джерел і критично оцінювати інформацію, відповідально ставитися до себе та інших людей, зацікавити до вивчення іноземних мов та читання автентичної літератури.

Ключові компетентності можна розвивати щодня через відповідні форми роботи, які відображають комунікативно-діяльнісний підхід до освітнього процесу. Для цього треба використовувати запропоновані Міністерством освіти і науки форми й методи роботи:

- ✓ кооперативне навчання, під час якого формуються соціальні вміння, лідерські якості та скорочується відстань між учителем та учнем;
- ✓ методи «змішаного навчання», що поєднують у собі традиційне й дистанційне навчання та вподобанням учнів, які живуть у період стрімкого інформаційно-технологічного розвитку суспільства й володіють комп'ютерною грамотністю;
- ✓ інтерактивні методи, що забезпечують активну діяльність учнів у процесі опанування навчального матеріалу, адже інтерактивне навчання будується на основі таких ситуацій, де взаємодія розвивається в природний спосіб і учні можуть використати свій потенціал для здійснення реальної комунікації;
- ✓ рольові та ділові ігри, що переносять учнів у таке бажане доросле життя, допомагають побачити світ і себе в ньому, підвищують самооцінку й попит на нове;
- ✓ проектні технології, завдяки яким в учнів формується проектне мислення, почуття відповідальності та досвід цілеспрямованої співпраці, за допомогою чого діти вчать застосовувати знання на практиці, працювати в команді над конкретним завданням, презентувати свої результати;
- ✓ звернення до досвіду учнів, що гарантує перетворення кожного учня на справжнього учасника освітнього процесу, співтворця й конструктора нових знань;
- ✓ відповідні форми оцінювання, а саме: самооцінювання, що формує здатність до самоаналізу, спостережливості за собою, вміння бачити та визнавати власні помилки; взаємооцінювання, що виховує відкритість до критики з боку інших, здатність відсторонюватися від суб'єкта оцінювання, вміння слухати, аналізувати й порівнювати.

Реалізація зазначених підходів має свої особливості в основній школі, які відбиваються у різних аспектах організації освітнього процесу з іноземної мови. Тому для надання допомоги

вчителів щодо врахування змін у програмах під час календарного планування методистами обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти під головуванням співробітників Інституту

модернізації змісту освіти та Міністерства освіти і науки України було підготовлено орієнтовний макет календарного планування уроків в основній школі (таблиця 1).

Таблиця 1

Орієнтовний макет календарного планування уроків в основній школі

Навчальна година, дата	Розділ, тематика	Урок в НМК	Змістова лінія				Мовний інвентар		Комунікативні вміння				Домашнє завдання
			Екологічна безпека та сталий розвиток	Громадянська відповідальність	Здоров'я та безпека	Підприємливість і фінансова грамотність	Лексика	Граматика	Сприйняття на слух	Зорове сприйняття	Усне продукування (усна взаємодія)	Письмове продукування (письмова взаємодія)	

Важливим чинником розвитку ключових життєвих компетентностей учня є інтегрованість змісту уроку іноземної мови, яка передбачає:

1. проблемність змісту висловлювань на уроках, що стимулюють дискусію, обговорення, пошук різних джерел інформації, зіткнення думок і переконань;
2. пов'язаність змісту уроку з реальним світом; практичну цінність інформації, що має знаходити підтвердження через реальні факти, у змодельованих на уроці ситуаціях.

За експертними прогнозами, у 2020 році найбільш затребуваними на ринку праці будуть уміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі. Тож Міністерством освіти і науки України модернізовано навчальні програми [4, 5], які:

- ✓ відповідають на виклики сьогодення;
- ✓ урівноважують знаннєвий і компетентнісний компоненти змісту освіти;
- ✓ є інструментом для запровадження інноваційних методик навчання;
- ✓ є функціональним документом для учнів, батьків і вчителів у пошуку відповіді на запитання «Для чого це потрібно вивчати?»

Звертаємо увагу на те, що навчальні програми з іноземних мов не встановлюють порядок вивчення тематики ситуативного спілкування в межах навчального року, а лише вказують на зміст, вивчення якого є об'єктом тематичного й семестрового контролю. Учителі можуть обирати послідовність розкриття навчального матеріалу в межах окресленої тематики, але так, щоб не порушувалась логіка його опрацювання.

Типові освітні програми з іноземних мов містять низку тем і питань, що безпосередньо пов'язані з проблематикою інтегрованих змістових ліній. Програми не обмежують смислове та лінгвістичне наповнення інтегрованих змістових ліній, а лише пропонують орієнтовні шляхи їх реалізації. Учителі можуть наповнити новим міжпредметним змістом й інші теми, створювати альтернативні можливості для поєднання різних знань та умінь, а також навчальних методів із метою формування ключових життєвих компетентностей та досягнення цілісності навчальної програми й навчального процесу відповідно до потреб певного класу. Дозволяється використовувати підручники, що видані в поточному році та в попередні роки з урахуванням при цьому змін у програмах. Щодо додаткової навчально-методичної літератури, то вчитель вільний у її виборі й може застосовувати таку, що найкраще реалізує його методику навчання та компетентнісний потенціал предмета «Іноземні мови». Програма не обмежує самостійність і творчу ініціативу вчителя передбачаючи гнучкість у виборі та розподіл навчального матеріалу відповідно до потреб учнів та обраних засобів навчання.

Навчально-методичне забезпечення у закладах освіти може використовуватися лише те, що має відповідний гош Міністерства освіти і науки України. Особливо важливо звернути на використання авторських засобів навчання, авторами яких є носії іноземних мов та які рекомендовані Міністерством до використання в школах. З безкоштовним переліком можна ознайомитися на сайті Інституту модернізації

змісту освіти <https://gryf.imzo.gov.ua/>.

У процесі навчання іншомовного спілкування комплексно реалізуються освітня, виховна і розвивальна функції предмета. Через те, що вони є функціями предмета, а не цілями навчання, зникає потреба визначати освітні, виховні та розвивальні цілі в планах уроків.

Отже, в плані уроку цілі можуть виглядати так:

Мета уроку (як намір учителя)

Сприяти розвитку в учнів уміння ввічливо висловлювати власні переконання, думки, згоду й незгоду, використовуючи для цього необхідний лексико-граматичний інвентар.

Очікувані результати (як досягнення учнів)

На кінець уроку учні вмітимуть ввічливо висловлювати власні переконання щодо впливу деструктивних молодіжних рухів на життя однолітків.

Підготовка до навчання учнів 1 класу

Нової української школи іноземних мов

З 1 вересня 2018 року розпочинає роботу Нова українська школа, підготовка до імплементації якої розпочалася заздалегідь. Зокрема, з вересня 2017-2018 навчального року в межах проекту «Нова українська школа» в області проводиться експеримент із імплементації матеріалів з англійської мови для початкової школи «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту». У пілотному проекті з англійської мови беруть участь чотири заклади загальної середньої освіти:

1. Іллінівська спеціалізована школа I-III ступенів Костянтинівської районної ради;
2. Добропільський НВК «Спеціалізована школа I-III ступенів № 4 з поглибленим вивченням окремих предметів – дошкільний навчальний заклад» Добропільської міської ради;
3. Краматорська українська гімназія Краматорської міської ради;
4. Комунальний заклад «Маріупольська загальноосвітня школа I-III ступенів № 47 Маріупольської міської ради Донецької області».

Усього проектом охоплено 228 учнів перших класів і 8 учителів. За перший рік експерименту участь у проекті надала можливість покращити рівень володіння іноземною мовою учнями першого класу за рахунок збільшення кількості годин, використання автентичних матеріалів та нових підходів до навчання.

З квітня поточного року вчителі англійської мови, які викладатимуть у перших класах Нової української школи у 2018-2019 навчальному році, почали проходити 24-годинні очні тренінги «Професійний розвиток учителя англійської мови через рефлексію фахової діяльності» за програмою, розробленою Британською Радою в Україні за підтримки Міністерства освіти і науки, із таких тем:

- ✓ Як вчать діти.
- ✓ Уміння 21-го століття.
- ✓ Розвиток розумової діяльності молодших школярів.
- ✓ Планування уроків по-новому з урахуванням очікуваних результатів учіння.
- ✓ Особливості навчання граматики у початковій школі.
- ✓ Ефективне навчання лексики.
- ✓ Вивчення мови через гру.
- ✓ Використання пісень та римівок.
- ✓ Взаємодія на уроці та роль інструкцій учителя.
- ✓ Підходи до інклюзивного навчання.
- ✓ Головна мета зазначеної програми – подолати усталені стереотипи щодо ролі вчителя в освітньому процесі, визначити новітні підходи до добору змісту й організації процесу учіння, підвищення методичного та практичного рівнів професійної компетентності вчителів.

Основною особливістю модульних курсів є їх практичне спрямування і фокус на конкретні викладацькі техніки: планування занять за інтерактивними схемами, надання чітких та зрозумілих завдань у класі, моніторинг, корекція помилок, організація контрольованої та вільної практики; розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письма та сприйняття мови на слух); рефлексії на проведенні уроки задля підвищення ефективності наступних занять.

Ефективні технології навчання іноземних мов учнів 1-х класів

Під час навчання першокласників мови вчитель має враховувати відсутність попереднього навчального досвіду в маленького учня, а тому – спиратись на досвід, набутий ним у дошкільний період (уміння розглядати й обговорювати зображене на малюнках; навички розмальовувати, вирізати, клеїти, ліпити, співати, танцювати, розповідати вірші, виконувати фізичні рухи, розігрувати короткі сценки тощо).

Гра, як відомо, є природним середовищем спілкування дітей. Для набуття первинного іншомовного комунікативного досвіду варто застосовувати різноманітні ігрові завдання: ситуативні, змагальні, ритмомузичні та художні, усвідомлюючи їхній потенціал в іншомовному навчанні. Використовуючи гру на уроці, учитель має чітко розуміти той дидактичний результат, який планується отримати. Але цей результат не може бути мотивом для діяльності дитини. Гра повинна змінювати взаємини між дітьми й дорослим учителем: педагогу бажано шукати можливість брати участь і грати разом з дитиною тому, що атмосфера гри руйнується під оком стороннього спостерігача.

Для ефективного іншомовного навчання учнів і для розвитку різноманітних здібностей дитини засобами іноземної мови (ІМ) треба враховувати

потреби учнів із різними стилями сприйняття: аудіалів, вербалів, візуалів та кінестетиків. Тому вчителю рекомендується використовувати різноманітні навчальні стратегії та стилі навчання, що допомагають кожному учневі усвідомити свій потенціал і проявити себе.

Навчання через прямий досвід (Total physical response) є адекватним підходом для іншомовного навчання шестиліток, адже діти в цьому віці не розуміють абстракції. Цей підхід передбачає, що дитина має фактично зробити або зобразити за допомогою пантоміми те, що вона говорить або чує.

Метод розповідання історій надає можливість для «занурення» дітей в іншомовну атмосферу, для ознайомлення зі світом. Робота над історіями у початковій школі виробляє звичку до прослуховування, а потім і до читання і, отже, закладає основу для занять на подальших етапах вивчення ІМ.

Для кращого засвоєння слів, фраз, усього тексту «історії» пропонується сюжет розмалювати, зобразити на макеті, виготовити з пластиліну, паперу, розіграти за допомогою ляльок. При цьому нічого спеціально не заучується напам'ять. Діти відтворюють стільки, скільки самі зможуть: спочатку з допомогою дорослих, а потім самостійно. Є багато видів театру для дітей (тіньовий, настільний, пальчиковий, іграшковий тощо) і зазвичай прийоми театру забезпечують можливість розіграти найрізноманітніші елементарні комунікативні ситуації відповідно до віку дитини.

Перед тим, як розпочати читання й письмо, потрібно створити необхідну базу: навчити дитину артикулювати й розпізнавати звуки, щоб було що позначати літерами, навчити певної кількості англійських слів, щоб було що прочитати й записати. А тому навчання літер і формування первинних навичок письма варто розпочинати після вступного усного курсу.

Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів 1 класу з іноземних мов

Оцінювання навчальних досягнень з іноземних мов учнів 1 класів здійснюється відповідно до загальних орієнтовних вимог до контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Оцінювання є словесним і не допускає заміни оцінок іншими зовнішніми атрибутами (квіточками, смайликами тощо), оскільки вони лише підмінюють бальну форму. Оцінювання має переважно формувальний характер. Такий характер можна забезпечити використанням мовного портфоліо, основна суть якого полягає в тому, щоб показати все, на що здібні учні. Через твердження «Я знаю», «Я вмію» акцентуються їхні навчальні досягнення, розвивається здатність до самооцінювання, поступово збільшується відповідальність за власне навчання.

Під час іншомовного навчання у 1 класі вчитель

має розуміти, що на відміну від більш дорослої аудиторії, молодші школярі потребують оцінки не стільки результату, скільки самого процесу. Кожен учень має власний стиль і темп навчання. Тому важливо усвідомлювати, що навіть вербальне оцінювання учня вчителем не повинне стати причиною заниженої самооцінки молодшого школяра, що неминуче позначається на його навчальній мотивації й успішності.

Під час організації навчання взагалі й контролю в 1 класі зокрема важливо створювати для учнів ситуацію успіху. Діти дуже чутливі до оцінювання їх учителем. Молодші школярі мають характерну особливість сприймати оцінку за виконання якогось завдання як оцінювання себе, а тому негативну оцінку вони розуміють як вияв негативного ставлення до себе з боку вчителя.

Ураховуючи цю вікову особливість, а також важливу роль початкової школи як «стартового майданчика» для того, щоб задати правильну «траєкторію польоту» не тільки у навчальній діяльності, а й в особистісному розвитку, учителю бажано використовувати систему **змістовної оцінки, яка на етапі 1 класу** має включати два обов'язкових компоненти:

1. доброзичливе ставлення до учня як до особистості;
2. позитивне ставлення до зусиль учня, спрямованих на розв'язання завдання (навіть якщо ці зусилля не дали позитивного результату).

У роботі з молодшими школярами виправдовує себе система, за якою вони одержують тільки позитивну оцінку. Це дає можливість підтримати слабких учнів, запропонувавши їм легше завдання, тобто оцінюються зусилля кожного, ураховуючи індивідуальні здібності.

Інші компоненти змістовної оцінки, такі як конкретний аналіз допущених учнем помилок і труднощів, що постали перед ним, та конкретні вказівки про те, як покращити досягнутий результат, не є предметом розгляду в 1 класі, але стають актуальними на подальших навчальних етапах у початковій школі.

У процесі засвоєння знань для першокласника важливе значення має становлення елементів рефлексії, спрямованих на спостереження своїх дій та дій однокласників, осмислення своїх суджень, дій, учинків з огляду на їх відповідність меті діяльності, оскільки початкові навички рефлексії як особистісного новоутворення в повному обсязі мають сформуватися тільки наприкінці молодшого шкільного віку.

Необхідно зазначити, що здатність до персональної (автономної) рефлексії в дітей 6-7 років є достатньо обмеженою, але можливості для її розв'язку актуалізуються в груповій формі. Умовою розвитку рефлексії в цьому віці є

включення дитини у взаємодію з наступним (ретроспективним) відтворенням емоційних актів дій та комунікацій у контексті особистісного та спільного значення. Таким чином закладаються основи для самоспостереження та спостереження, які виводяться на рефлексивний рівень у майбутньому. Спонукають до рефлексії запитання: «Про що нове ти дізнався на уроці?», «Що привернуло твою увагу?», «Що нового у спілкуванні?», «Що тебе найбільше схвилювало (що нового в емоціях)?».

Підвищення фахової майстерності вчителів іноземних мов

Підвищена увага до навчання іноземних мов та очікування високих результатів учнів по закінченні школи вимагає високого професійного рівня вчителя. Крім підготовки до роботи у 1 класах Нової української школи, відділом гуманітарної освіти Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти велася активна робота щодо покращення стану викладання іноземних мов та вдосконалення фахової майстерності вчителів області. Зокрема, проведено методичні семінари, вебінари, онлайн-консультації щодо особливостей підготовки учнів до обласних олімпіад, конкурсів і турнірів; до ДПА та ЗНО з іноземної мови тощо.

Розпочала роботу обласна авторська творча майстерня «Формування відкритого інтерактивно-освітнього простору літніх мовних таборів» (майстер – Целиковська І. В., методист з іноземних мов міського науково-методичного центру департаменту освіти Маріупольської міської ради), де розглядалися питання соціального партнерства як чинника створення відкритого інтерактивно-освітнього простору літніх мовних таборів.

20 учителів англійської мови закладів загальної середньої освіти області та методист відділу гуманітарної освіти облІППО Мочикіна М.В. стали учасниками Міжнародної конвенції TESOL-Ukraine.

У 2017-2018 навчальному році Донецька область стала однією з п'яти областей України, яку обрали для пілотування проекту з імплементації Рамки безперервного професійного розвитку вчителів англійської мови – рамкового документа, що визначає стандарти професійної поведінки вчителів різних кваліфікаційних категорій та служить путівником для їхнього фахового розвитку.

У межах спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Британської Ради в Україні «Післядипломна педагогічна освіта вчителів іноземних мов» продовжується робота над розробкою кваліфікаційної рамки показників фахової майстерності вчителів іноземних мов. Цей рамковий документ розрахований у першу чергу на педагогів як дієвий інструмент визначення власного професійного рівня та чіткого розуміння шляхів безперервного професійного розвитку в атестаційний та міжатестаційний період. Рамка

показників фахової майстерності вчителів також слугуватиме орієнтиром для адміністрації шкіл, атестаційних комісій різних рівнів для встановлення відповідності професійної діяльності вчителя певній категорії.

Рамковий документ складається з шести розділів: *Планування уроків, Розуміння процесу учіння та учнів, Організація класу та навчальної діяльності, Оцінювання та аналіз навчальних досягнень, Знання предмета, Безперервний професійний розвиток*. Кожний із розділів містить дескриптори професійної поведінки вчителя та їх показники, які будуть вимірюватися за відповідною шкалою.

Запровадження рамкового документа сприятиме професійному розвитку вчителів упродовж усього життя через рефлексію власної фахової діяльності; долатиме усталені стереотипи щодо ролі вчителя в освітньому процесі як ретранслятора інформації та сприятиме переорієнтуванню на роль організатора процесу навчання, який зосереджує особливу увагу на учінні та навчальних досягненнях учнів; заохочуватиме використання інформаційних та комунікаційних технологій у класі та поза класом.

Рамка показників фахової майстерності вчителів іноземних мов є наступним кроком до покращення якості іншомовної освіти в Україні в контексті інтеграції в європейський простір.

Із метою реалізації Рамки показників фахової майстерності вчителів іноземних мов Міністерство закордонних справ Великої Британії в межах Фонду Східного партнерства Європейського Союзу (Conflict, Stability and Security Fund) виділило кошти на розвиток громадянського суспільства, освіти і культури України. Британська Рада в Україні отримала ці кошти і в межах проекту «Післядипломна педагогічна освіта вчителів іноземних мов» було прийнято рішення допомогти 10 школам в Донецькій області облаштувати Британські ресурсні центри, забезпечити їх навчальною, професійною та художньою літературою:

- ✓ Бахмутська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 5 з профільним навчанням Бахмутської міської ради Донецької області;
- ✓ КЗ «Билбасівська опорна загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів» Слов'янської районної ради Донецької області;
- ✓ Волноваська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 5 Волноваської районної ради Донецької області;
- ✓ Вугледарська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2 Вугледарської міської ради Донецької області;
- ✓ Добропільський навчально-виховний комплекс «Спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 4 з поглибленим вивченням окремих предметів – дошкільний навчальний заклад» Добропільської міської ради Донецької області;

- ✓ Костянтинівська спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів № 13 з поглибленим вивченням іноземних мов Костянтинівської міської ради Донецької області;
- ✓ Комунальний заклад «Маріупольський міський ліцей Маріупольської міської ради Донецької області»;
- ✓ Навчально-виховний комплекс «загальноосвітня школа I ступеня – гімназія» Мирноградської міської ради Донецької області;
- ✓ Загальноосвітня школа I-III ступенів № 9 Покровської міської ради Донецької області;
- ✓ Соледарська загальноосвітня школа I-III ступенів № 13 з поглибленим вивченням англійської мови Бахмутської районної ради Донецької області.

На замовлення Британської Ради художньо оформлено осередки Ресурсних центрів. Школи вже отримали художню, методичну, навчальну, довідкову літературу й диски (CD та DVD) та Flash Cards (усього 482 найменування).

Досягнення учнів

Результатом зазначеної роботи стали перемоги наших школярів у предметних олімпіадах, турнірах, конкурсах. Зокрема, цього року вдруге у м. Святогірську було проведено відбірково-тренувальні збори претендентів на участь у всеукраїнському етапі учнівської олімпіади з англійської мови, у яких взяли участь 9 учнів та 8 викладачів області. Протягом п'яти днів школярі практикувалися у написанні творів різних жанрів, тестів з аудіювання та граматики, покращували комунікативні навички засобами різноманітних мовних вправ. Саме завдяки системній підготовці на зборах та роботі після їх завершення, на IV етапі Всеукраїнської учнівської олімпіади з англійської мови команда Донецчини показала гідний результат: Батіщев Данило, учень 10 класу Слов'янської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 15 Слов'янської міської ради, посів I місце (учитель – Єгорова А.В.), а Бугаєв Артем, учень 9 класу КЗ «Маріупольський міський ліцей» Маріупольської міської ради Донецької області, – III місце (учитель – Крившенко Ю.В.).

На IV етапі Всеукраїнської учнівської олімпіади з французької мови чотири учасники достойно представляли Донецчину і в результаті Колесник Михайло, учень 10 класу Бахмутської ЗОШ I-III ступенів № 12 Бахмутської міської ради, отримав Диплом II ступеня (учитель – Неклеса В.О.), а Овчиннікова Марія, учениця 10 класу КЗ «Маріупольський міський ліцей» Маріупольської міської ради Донецької області, – Диплом III ступеня (учитель – Бодня О.І.).

Триває робота щодо поширення системи літніх мовних таборів із залученням іноземних волонтерів і проведенням культурно-просвітницької діяльності в закладах освіти регіону. У 2017-2018 навчальному році

240 навчальних закладів області забезпечили комфортні умови для вивчення іноземних мов нестандартним способом для майже 5800 учнів. 36 закладів загальної середньої освіти області потрапили до програми щодо організації літніх міських англійських таборів за підтримки Go Global Camps. Близько 500 дітей покращили свої мовні навички, здолали мовний бар'єр за допомогою носіїв мови.

Проте, незважаючи на низку проведених заходів, у закладах загальної середньої освіти області існують **певні об'єктивні та суб'єктивні недоліки** щодо викладання іноземних мов:

Недоліки викладання:

1. недостатній рівень навчальних досягнень учнів як основної, так і старшої школи, низький рівень сформованості їхніх мовно-мовленнєвих компетентностей, що підтверджується результатами ЗНО, які хоча й дещо покращилися порівняно з попередніми роками, та все одно залишаються низькими;
2. недостатній рівень кваліфікації вчителів, відсутність у частини з них відповідної фахової освіти; слабка мотивація вчителів до неперервного вдосконалення професійної компетентності та саморозвитку; недосконалість науково-методичного супроводу викладання предметів у районах, містах та ОТГ області;
3. невисокий рівень інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів; відсутність у багатьох закладах умов для постійного використання ІКТ в освітньому процесі.

За результатами відвідуваних протягом року уроків можна зробити висновки, що не завжди приділялася належна увага піднесенню мовної культури учнів, часом не виправлялися помилки в мовленні школярів – деякі вчителі не дотримувалися правил вимови, самі припускалися грубих граматичних помилок. У дітей простежувалася низька мотивація до вивчення іноземної мови, оскільки вчителі не приділяли достатньої уваги мотиваційному етапу уроку, коли учні мають чітко усвідомити, з якою метою вивчається певна тематика спілкування, які знання мають бути засвоєні, які вміння й навички сформовані.

Навіть учителі іноземних мов, які мають вищу кваліфікаційну категорію, великий стаж роботи, і часто – звання «Старший вчитель» чи «Учитель-методист», не володіють у повному обсязі сучасною іноземною лексикою, критеріями оцінювання різних письмових робіт, нормативною базою, що було виявлено під час вивчення їхньої професійної компетентності та діагностування на етапах підвищення кваліфікації.

У містах, районах та ОТГ не створено системи моніторингу й аналізу рівня навчальних досягнень учнів, визначення основних тенденцій розвитку іншомовної освіти; недостатньо зживаються корекційні заходи, спрямовані на підвищення якості навчання іноземних мов.

**Методичні рекомендації
до нового 2018-2019 навчального року**

У зв'язку із зазначеним вище є необхідність проведення системи заходів із підвищення якості навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти Донецчини у 2018-2019 навчальному році.

Методистам районних (міських) методичних кабінетів (центрів):

1. Спланувати й систематично проводити моніторинг якості іншомовної освіти, обговорювати результати та визначати конкретні заходи корекційної роботи щодо подолання недоліків.
2. Посилити науково-методичну роботу міських (районних, ОТГ) методичних кабінетів (центрів) щодо виявлення, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду; активізації участі ЗЗСО у всеукраїнських та регіональних експериментах; розробки нового навчально-методичного забезпечення для учнів 1 класу Нової української школи з іноземних мов.
3. Посилити увагу до формування методологічної культури і нового професійного мислення вчителів через інтерактивне професійне навчання та самонавчання.
4. Забезпечити організаційно-методичний супровід діяльності Ресурсних центрів Британської ради, популяризувати використання вчителями та учнями літератури в них, сприяти підсиленню мотивації до вивчення англійської мови шляхом проведення квестів, тематичних заходів на базі центрів. Залучати волонтерів Корпусу Миру до проведення предметних тижнів, використовувати автентичну навчальну літературу для підготовки старшокласників до складання ДПА, ЗНО, міжнародних мовних іспитів.

Керівникам методичних об'єднань учителів іноземних мов:

1. Посилити ефективність роботи щодо володіння мовою, інформаційною грамотністю, медіакультурою вчителями. Внести до планів роботи методичних об'єднань питання щодо оприлюднення результатів інноваційного пошуку окремих учителів, педагогічних колективів шляхом їх публікації в фаховій пресі.

2. Сприяти підготовці вчителів іноземних мов до використання сучасних педагогічних технологій (інтерактивних, інформаційно-комп'ютерних та інших, медіаконтенту тощо) шляхом застосування групових дискусій, коучингу, ділових ігор, аналізу продуктів творчої діяльності, інтерв'її, динамічного моніторингу, психологічної релаксації.

3. Створити творчі групи вчителів іноземних мов початкових класів з метою розробки сучасного навчально-методичного забезпечення до нових освітніх програм.

Учителям іноземних мов:

1. Забезпечити реалізацію особистісно-орієнтованого підходу до учнів на уроці і в позаурочній діяльності.
2. Максимально використовувати інноваційні технології навчання, враховуючи вікові особливості учнів і психолінгвістичні особливості різних груп/класів.
3. Із метою досягнення відповідного рівня володіння іноземною мовою (4 кл. – А1, 9 кл. – А2, 11 кл. – В1), приділити особливу увагу індивідуальній роботі з учнями.
4. Для підвищення результативності участі учнів у олімпіадах, турнірах, конкурсах запроваджувати ефективні форми індивідуальної роботи з обдарованими учнями та вдосконалювати систему їхньої самоосвітньої діяльності шляхом використання елементів дистанційної освіти, залучення носіїв мови.
5. Із метою підвищення ефективності навчальної діяльності ознайомитись із посібником Дербеньова А.Г. Усе про мотивацію. – Х.: Основа, 2012. – 207 с.

Учителям іноземних мов 11 класів:

1. Проаналізувати результати моніторингової контрольної роботи, ознайомити з ними учнів та організувати роботу над типовими помилками, повторення розділів і тем навчальної програми, із яких учні виявили найбільші прогалини в знаннях і відсутність мовленнєвих навичок.
2. Розробити та здійснювати систему роботи з учнями щодо оволодіння алгоритмом роботи з тестовими завданнями різної форми, методикою самоконтролю й самокорекції.
3. Особливу увагу приділити формуванню дискурсивної компетенції з метою створення письмових висловлювань різних жанрів (приватний лист, діловий лист, лист до редакції, електронний лист, повідомлення, доповідь). з дотриманням усіх вимог до змісту та форми висловлювання.

Отже, наші діти в майбутньому будуть жити у світі без кордонів, тому їм просто конче необхідно вивчати мови, мати змогу

розширювати межі свого спілкування, черпати новітню інформацію з першоджерел, відкривати нові життєві перспективи, урізноманітнювати

буття. **Побудуємо ж нове суспільство, яке вільно володітиме іноземними мовами: Новій українській школі бути!**

Список джерел:

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilnacerednya/serednya/derzh-standart/post_derzh_stan.doc. – Назва з екрана.
2. Коваленко О. Підготувати до життя (Модернізація системи іншомовної освіти в Україні) // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – № 1. – с. 14.
3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/usinovivni/novini/2015/06/16/nacjonalno-patriotichne-vihovannya/>
4. Навчальні програми з англійської, німецької та французької мов, що є чинними у 2017-2018 н.р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
5. Наказ МОН України від 29.05.2015 № 585 «Про затвердження змін до навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/4057->
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс] : [http://mon.gov.ua/]. – Електронні дані. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczija.pdf> (дата звернення 07.05.2018). – Назва з екрана. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи.
7. Регіональна програма «ОСВІТА ДОНЕЧЧИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ. 2017-2020 РОКИ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://viddilgum.wixsite.com/viddilgum/oficijni-dokumenti>.
8. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/pozashk_osv/48106/.

Список рекомендованої літератури:

1. Бигич Ю. Інтерактивні дистанційні форми роботи з обдарованими дітьми / Ю. Бигич // Іноземні мови в школах України. – 2015. – № 2. – С. 6-10.
2. Жарікова Л. Дистанційні форми роботи з обдарованими дітьми з компонентом змагання / Л. Жарікова // Іноземні мови в школах України. – 2015. – № 2. – С. 11-14.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. вид. докт. пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Інтерактивні методи навчання на уроках англійської мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bestreferat.ru/referat-193155.html> – Назва з екрана.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
6. Ніколаєва С.Ю., Гринюк Г.А. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування / С. Ніколаєва, Г. Гринюк // К.: «Ленвінг», 1997. – Вип. 1 (3). – С. 19-53.
7. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко // К.: А.С.К., 2005. – с. 192.
8. Полонська Т.К. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні іноземних мов учнів профільної школи / Т.К. Полонська // Педагогіка і психологія, 2014. – № 3. – С. 76-80.
9. Поради щодо розвитку критичного мислення. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://youtu.be/nkqBDUyNblc> – Назва з екрана.
10. Редько В. Г. Базовий рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності сучасного старшокласника / В.Г. Редько // Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів / В.Г. Редько, Т.К. Полонська, Н. П. Басай; за наук. ред. В.Г. Редька, 2014. – С. 87-93.
11. Редько В.Г. Компетентнісна парадигма побудови змісту навчання іншомовного спілкування в сучасній середній школі: лінгводидактичний аспект [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://media.ippo.kubg.edu.ua/wpcontent/uploads/2014/08/redko_kompetentnisna_paradygma_navchannia.doc 35
12. Тягло О.В. Критичне мислення: Навчальний посібник / О. Тягло // Х: Основа, 2008. – 189 с.
13. Швалб Ю. Психологічні аспекти компетентнісного підходу в освіті / Ю. Швалб // Вища школа. – 2010. – № 1. – С. 31-36.
14. Spector, J. Michael – delaTeja, Ileana. ERIC Clearinghouse on Information and Technology Syracuse NY. Competencies for Online Teaching. ERIC Digest. Competence Competencies and Certification. – P.1.

